

SZEMLE

FINTOR GÁBOR: IMPLEMENTÁCIÓ ÉS TANULÓI ATTITÜDÖK. A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS FUNKCIÓJA EGY HÁTRÁNYOS HELYZETŰ RÉGIÓ ISKOLÁIBAN. BELVEDERE MERIDIONALE, SZEGED, 2019.

Kozma Tamás: Mindennapi testnevelés és hátrányos helyzet

Fintor Gábor szerint a mindennapi testnevelés bevezetése jó és fontos lépés volt egy korszerű testkultúra kialakítása irányába – de még távolról sem minden. Amíg a testkultúra és a testnevelés bezárva marad az iskolába, hiába remélünk tőle megváltást egészségproblémáinkra és életmódbeli kérdéseinkre. Az igazi az – vagy az lenne –, ha nemcsak az iskolában lehetne megteremteni a testkultúra alapjait, hanem a társadalom egészében. A mindennapos testnevelés bevezetése tehát elszigetelt kezdeményezés marad, amíg az iskolát körülvevő társadalom nem fogadja el a testkultúra fontosságát, és nem ébred rá a szabadidősport kikerülhetetlenségére.

Fintor könyve két fő részre bomlik – mint a doktori disszertációk általában –; egy elméleti, szakirodalmi keretre és egy empirikus munkára. (Ezt a második részt a szerző „empirikus kutatás”-nak nevezi, kissé tanárosan, nem találva érdekesebb címet hozzá). Az elméleti keret – amelyet imponáló mennyiségű, részben hazai, részben pedig nemzetközi (főleg angol nyelvű) irodalomból épít föl a szerző – kiváló bevezetés a mindennapos testnevelés problémájába. Kiderül belőle, amit amúgy is sejtettünk már, hogy ahol kisebb a társadalmi elfogadottsága a napi mozgásnak, sportnak és játéknak, ott általában az iskolára hárítják a feladatot a döntéshozók, mivel az iskola van kéznél. A társadalomnak nem tudnak parancsolni, legföljebb az (állami) iskoláknak. Így aztán nem véletlen, hogy az iskola erőfeszítései mögül a társadalom más tagjai – a szülők, a helyi közösség, a gyerekek – igyekeznek kihátalni. Ebből sajátos féloldalasság alakul ki: minél kevésbé asszisztál a társadalom az iskola erőfeszítéseivel – a mindennapos testneveléshez, de általában is a tudás átadásához és a kultúra terjesztéséhez –, annál inkább nyomul az iskola. S ennek a féloldalas folyamatnak a végén könnyen előfordul, hogy az iskola kell betöltse azt a játékeret, amelyet eredetileg a társadalomnak és az iskolának együtt kellett volna betöltenie.

Mit tegyünk tehát, hogy ez ne így legyen? A hagyományos pedagógiai kutatás csak az iskolára vonatkozik. (A „pedagógia” a tanárok tudománya, amely természetesen az iskolával kapcsolatban tud szabályokat megállapítani és törvényszerűségeket föltárni). Fintor azonban nem pedagógus, és nem is pedagógiát művel. Ez az elemzésének nagy előnye (persze, lehet hátránynak is mondani más szempontból). Így az ő szemében a hangsúlyok eltolódnak a mindennapi testnevelés bevezetéséről arra a társadalmi környezetre, amelyben az

iskola igyekszik sikerre vinni a mindennapos testnevelést. És mint művelődéstudományi szakember rálátal valamire, amire a hagyományos pedagógia nem vagy csak kevésbé érzékeny: a *társadalmi tanulásra*. (A szerző „szociális tanulásnak” nevezi; mi inkább hívjuk „társadalmi” vagy „közösségi” tanulásnak – de mindegy. Ugyanarról van szó.)

A szociális (társadalmi vagy közösségi) tanulás lenne a híd, amelyen a mindennapos testnevelés a társadalomba beérkezik, és benne elfogadottá válik. Mert a mindennapos testnevelés ott válik élő gyakorlattá, ahol a társadalom kelően befogad az iskolai törekvésekkel szemben; és ahol a társadalom ki nem mondott törekvéseire az iskola mintegy „rásegít”. Mind a szakirodalomból, mind Fintor Gábor gondosan kivitelezett empirikus kutatásából az derül ki – ismét, sokadszorra –, hogy az iskola igazi sikere a környező társadalmon (fönntartókon, szülőkön, gyerekeken) múlik. Ha a tanítók-tanárok törekvései hasonlítanak ahhoz, amit a szülők és a helyi társadalom szeretne elérni, akkor az iskolának nyert ügye van. Akár testkultúráról legyen szó, akár más műveltségi területekről. (A szerző elismeréssel említi a NAT-nak azt a kezdettől megjelenő újítását, hogy nem tantárgyokról, hanem ún. műveltségi területekről beszél; amelyek érvényesek maradtak a kerettantervek jelenlegi világában is).

De mi történik akkor, ha ez a harmónia iskola és helyi társadalom között nem áll fenn? Fintor Gábort, aki az ország elmaradott régiójában dolgozik – innen, az észak-alföldi régióból gyűjtötte statisztikáit és információit is –, valójában ez izgatja. Mi történik a mindennapos testnevelés emelkedett célkitűzéseivel és jó szándékú „bevezetésével”, ha a helyi társadalom nem vevő rá? Mennyit sikerül ilyen térségekben megvalósítani az eredeti törekvésekből? Ha sikerül, vajon kinek az érdeme? A tanaré? Az iskoláé? A helyi társadalomé? Az országos adminisztrációé (tankerületi igazgatóságok)? S ha nem sikerül, kinek a mulasztása?

A Fintor Gábor által sokoldalúan előadott statisztikai elemzések jól mutatják, mennyire összefügg testkultúra és egészségmagatartás az ismert társadalmi háttértényezőkkel (amit egyébként vártunk és gondolhattunk is). Nemcsak a mindennapos testnevelésről van szó, és nemcsak a testkultúráról. Hanem a testkultúra és az erre hivatkozó mindennapos testnevelés iránti társadalmi attitűdökről. (Ezért is adta könyvének a tudományosabban hangzó *Implementáció és tanulói attitűdök* címet, csupán az alcímmel figyelmeztetve az olvasót az író szűkebb érdeklődésére, a mindennapos testnevelésre.)

Az érdekes kérdésekre Fintor Gábor izgalmas válaszokat talált. Közülük is a legizgalmasabb annak a megfigyelése, hogy ha a helyi társadalom nem tartja fontosnak és nem becsüli a mindennapos testnevelés kezdeményezését, akkor a mindennapos testnevelés fokozatosan leszűkül profi sportolók kinevelésére, miközben mások – a „nem tehetségesek” – elkedvetlenednek és visszahúzódnak. (A szerző ezt a folyamatot inkább lányok, kevésbé fiúk közösségeiben figyelte meg és dokumentálta).

Az élsport és a szabadidősport szétválása és szembekerülése sajnálatosan ismert Magyarországon, csakúgy, mint mindenütt, ahol nem ismert és nem elfogadott a polgári típusú szabadidősport. Az egész helyi társadalmat aligha lehet néhány év alatt „átprogramozni” arra,

ha a helyi társadalom nem tartja fontosnak, akkor a mindennapos testnevelés fokozatosan leszűkül profi sportolók kinevelésére

hogy szabadidejében atletikázzék, fusson, ússzék, labdázzék, pusztán a saját öröme. Amit tenni lehet – akár az iskola segítségével, akár a helyi önkormányzatok szervezésében –, az a versenysportra való előkészítés, még ha alapszinten is (mint pl. a labdarúgó akadémiákon). A társadalmi innovációk vizsgálata során visszatérően lehet találkozni a sportolással stagnáló települések megújulási kísérletei között. Nem a testkultúrával, nem a szabadidősporttal. Hanem a versenysportra való fölkészüléssel, a hivatásos sportolóvá válás álmaival.

A dilemma tehát adott. Hátrányos helyzetű régiókban – ahol az iskola hivatalos célkitűzései nagyon eltérnek az itt élők kulturális értékeitől – a mindennapos testnevelés sikerét a fomozatosan kiválógatódó és kiemelkedő gyereksportolók jelentik, akikre a közösség úgy tekint mint a jövő hivatásos sportolóira. Pedig nem ez a cél. A cél az volna, hogy a mindennapos testnevelés révén egy polgári társadalom értékeit terjessze az iskola. Ennek révén emelve föl a hátrányos helyzetű térségek gyerekeit és helyi társadalmait.

Ettől, sajnos, még messze vagyunk. Fintor Gábor könyve arra hívja fel a figyelmünket, hogy mennyire vagyunk messze, és hogy van mégis remény. Ezért volt érdemes megírni ezt a könyvet, és ezért ajánlatos elolvasni is. Köszönet a szerzőnek és bátor kiadójának, hogy ezt az úttörő, egyben gondolat- és reménybresztő, szép munkát közreadták.

a cél az volna, hogy a mindennapos testnevelés révén egy polgári társadalom értékeit terjessze az iskola

